

Іванов Ю. Ф., Курилiна О. В., Іванова М. В.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посiбник

У двох томах

Том 1

*Загальнi положення цивiльного права
Особистi немайновi права фiзичної особи
Право власностi та iншi речовi права
Право iнтелектуальної власностi
Зобов'язальне право*

ІЄ ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
РЕДАКЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ
ВИДАНЬ

Київ • 2019

УДК 347 (075.8) (477)
I-20

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії внутрішніх справ
(протокол № 5 від 27 березня 2018 року)*

Рецензенти:

Горбась Д. В. – кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, директор Департаменту юридичного забезпечення МВС України;

Стефанчук Р. О. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України.

Авторський колектив:

Іванов Ю. Ф. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – розділи 1, 2, 3, 5;

Куриліна О. В. – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник центру запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняховського – розділи 1, 2, 3, 5;

Іванова М. В. – науковий співробітник відділу з охорони інтелектуальної власності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – розділи 1, 3, 4.

Іванов Ю. Ф.

I-20 Цивільне право України : Навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова – 2-ге вид. доповн. і переробл. – Т. 1. – К.: Алерта, 2019. – 342 с.

ISBN 978-617-566-522-0 (Багатотомне видання)

ISBN 978-617-566-523-7 (Том 1)

Навчальний посібник підготовлено відповідно до навчальної програми дисципліни «Цивільне право України». У ньому висвітлюється суть основних інститутів Загальної та Особливої частин цивільного права, значну увагу приділено інститутам права власності та інших речових прав, права інтелектуальної власності, зобов'язального права (договірним та недоговірним зобов'язанням), спадкового права. У посібнику окреслені основні питання, які в повній мірі забезпечують вивчення загальних засад цивільного права, а також особливостей правового регулювання та застосування норм права у різних сферах приватноправових відносин. Структура викладення матеріалу дозволяє в стислі строки опанувати курс цивільного права, отримати цілісні уявлення про особливості правильного тлумачення та застосування цивільно-правових норм, систематизувати отримані знання, підготуватись до іспиту.

УДК 347 (075.8) (477)

© Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В., 2018

ISBN 978-617-566-522-0 (Багатотомне видання) © Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В., 2019

ISBN 978-617-566-523-7 (Том 1)

© Видавництво «Алерта», 2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Глава 1.

Поняття цивільного права як галузі приватного права

1. Співвідношення публічного та приватного права	10
2. Цивільне право як галузь приватного права.....	13
3. Місце цивільного права в системі галузей права.....	15
4. Поняття цивільного права	17
5. Предмет цивільного права.....	20
6. Метод цивільного права	22
7. Принципи цивільного права	23
8. Функції цивільного права.....	29

Глава 2.

Цивільне законодавство

1. Поняття та види джерел цивільного права	30
2. Акти цивільного законодавства	30
3. Корпоративний нормативний акт	33
4. Нормативно-правові акти судової влади.....	35
5. Акти цивільного законодавства і договір	37
6. Звичай.....	38
7. Практика Європейського суду з прав людини.....	39
8. Аналогія закону та аналогія права	43

Глава 3.

Цивільні правовідносини

1. Поняття цивільних правовідносин.....	46
2. Підстави виникнення цивільних правовідносин	47
3. Структура цивільних правовідносин	48
4. Види цивільних правовідносин	51

Глава 4.**Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин**

1. Загальні положення про фізичну особу	53
2. Цивільна правоздатність фізичної особи.....	55
3. Місце проживання фізичної особи.....	57
4. Поняття та види цивільної дієздатності.....	61
5. Повна цивільна дієздатність	62
6. Часткова цивільна дієздатність.....	63
7. Неповна цивільна дієздатність	63
8. Обмежена цивільна дієздатність фізичної особи.....	65
9. Визнання фізичної особи недієздатною.....	67
10. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою.....	67
11. Оголошення фізичної особи померлою	72
12. Акти цивільного стану.....	74
13. Фізична особа-підприємець	76

Глава 5.**Опіка та піклування**

1. Поняття опіки та піклування.....	77
2. Опіка.....	79
3. Піклування.....	81

Глава 6.**Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин**

1. Поняття, ознаки та види юридичних осіб	83
2. Порядок створення та державна реєстрація юридичної особи	86
3. Припинення юридичної особи.....	89
4. Поняття господарських товариств.....	91
5. Види господарських товариств.....	94
5.1. Повне товариство	94
5.2. Командитне товариство	97
5.3. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю.....	99
5.4. Акціонерне товариство.....	108
6. Виробничий кооператив	112

Глава 7.

Загальні положення про об'єкти цивільних прав

1. Поняття та види об'єктів цивільних прав..... 114
2. Речі та майно в цивільному праві, їх класифікація..... 116
3. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільно-правових відносин. 120
4. Цінні папери як об'єкти цивільних прав 122

Глава 8.

Правочини

1. Поняття та ознаки правочину 125
2. Види правочинів..... 125
3. Умови дійсності правочинів..... 127
4. Форма правочину 128
5. Недійсні правочини..... 130
6. Загальні правові наслідки недійсності правочину..... 133
7. Нікчемні правочини 133
8. Оспорювані правочини..... 139

Глава 9.

Представництво

1. Поняття та види представництва..... 143
2. Представництво за довіреністю..... 145

Глава 10.

Строки та терміни в цивільному праві

1. Поняття строку та терміну 148
2. Строки здійснення суб'єктивних цивільних прав..... 150
3. Позовна давність: поняття, види 151
4. Початок перебігу позовної давності..... 152
5. Зупинення та переривання перебігу позовної давності 153
6. Вимоги, на які позовна давність не поширюється..... 154

РОЗДІЛ 2.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Глава 11.

Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи

1. Поняття особистих немайнових прав фізичної особи..... 155
2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи..... 157
3. Особисті немайнові права,
що забезпечують соціальне буття
фізичної особи..... 161
4. Захист особистих немайнових прав 167

РОЗДІЛ 3.

ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА ІНШІ РЕЧОВІ ПРАВА

Глава 12.

Загальні положення про право власності

1. Поняття права власності..... 170
2. Суб'єкти права власності 172
3. Форми права власності 174
4. Підстави набуття права власності 177
5. Первісні підстави набуття права власності 178
6. Похідні підстави набуття права власності..... 183
7. Підстави припинення права власності..... 185
8. Поняття і види права спільної власності 190
- 8.1. Право спільної часткової власності..... 190
- 8.2. Право спільної сумісної власності 194
9. Право власності на землю (земельну ділянку)..... 195
10. Право власності на житло 197

Глава 13.

Речові права на чуже майно

1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно..... 199

2. Право володіння чужим майном.....	200
3. Право користування чужим майном (сервітут).....	202
4. Право користуватися чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис)	205
5. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови	207

Глава 14.

Захист права власності

1. Поняття захисту права власності.....	209
2. Віндикаційний позов	212
3. Негаторний позов.....	215

РОЗДІЛ 4.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Глава 15.

Загальні положення про право інтелектуальної власності

1. Поняття права інтелектуальної власності.....	218
2. Правова природа виникнення права інтелектуальної власності	220
3. Класифікації об'єктів інтелектуальної власності.....	223
4. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності	225
5. Захист права інтелектуальної власності судом	226

Глава 16.

Авторське право та суміжні права

1. Об'єкти та суб'єкти авторського права	227
2. Особисті немайнові та майнові права автора.....	230
3. Використання творів.....	232
4. Суміжні права.....	235
5. Строк дії авторського права та суміжних прав.....	238
6. Захист авторського права і суміжних прав	240

Глава 17.**Патентне право**

1. Поняття патентного права (права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок).....243
2. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок245
3. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок247

Глава 18.**Право інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності**

1. Поняття наукового відкриття250
2. Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми252
3. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію259
4. Право інтелектуальної власності на сорт рослин264
5. Право інтелектуальної власності на породу тварин270
6. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю274

Глава 19.**Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг**

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.....278
2. Право інтелектуальної власності на торговельну марку279
3. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення..284

РОЗДІЛ 5.**ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО****Глава 20.****Загальні положення про зобов'язання**

1. Поняття зобов'язань290
2. Види зобов'язань.....291
3. Підстави виникнення зобов'язань295

4. Елементи зобов'язань	295
5. Інші особи у зобов'язаннях.....	298

Глава 21.

Забезпечення виконання зобов'язання

1. Загальні умови виконання зобов'язання.....	303
2. Загальні положення про забезпечення виконання зобов'язання.....	306
3. Неустойка.....	308
4. Порука.....	310
5. Гарантія.....	312
6. Завдаток.....	314
7. Застава.....	314
8. Притримання.....	319
9. Припинення зобов'язання.....	320

Глава 22.

Відповідальність у цивільному праві

1. Поняття цивільно-правової відповідальності	322
2. Форми цивільно-правової відповідальності.....	325
3. Умови настання цивільно-правової відповідальності.....	329
4. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.....	334

Навчальне видання

ІВАНОВ Юрій Феодосійович
КУРИЛІНА Оксана Василівна
ІВАНОВА Майя Вікторівна

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник у двох томах

Том 1

Загальні положення цивільного права
Особисті немайнові права фізичної особи
Право власності та інші речові права
Право інтелектуальної власності
Зобов'язальне право

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
В. С. Жиборовський

Підписано до друку 07.12.2018 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Умовн.-друк. арк. 19,88.
Тираж 500 прим. (1-й завод 1–100 прим.).

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, 223-15-30.

E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.